Barbara Kowalska

Księgozbiory prywatne duchowieństwa na Podhalu, w latach 1998-2006

Fides: Biuletyn Bibliotek Kościelnych 1-2 (28-29), 219-254

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

FIDES – Biuletyn Bibliotek Kościelnych
nr 1-2 (28-29) / 2009, s. 219-254
ISSN 1426-3777

BARBARA KOWALSKA[1]

KSIĘGOZBIORY PRYWATNE DUCHOWIEŃSTWA NA PODHALU, W LATACH 1998-2006[2] – CZ. 1

Wstęp

Tematem pracy są księgozbiory prywatne duchowieństwa na Podhalu: księży diecezjalnych oraz zakonników, zarówno proboszczów, jak i wikariuszy mieszkających i pracujących w parafiach podhalańskich.

Celem pracy jest odpowiedź na pytanie, czy i w jakim stopniu osoby duchowne (księża i zakonnicy) gromadzą książki, jak liczne są to księgozbiory, jaki charakter mają te zbiory i w jaki sposób są one wykorzystywane. Zakres pracy obejmuje stan księgozbiorów w latach 1998-2006.

Jak podaje *Encyklopedia wiedzy o książce* biblioteki (księgozbiory) prywatne to „biblioteki, które w świetle prawa stanowią własność osób lub instytucji prywatnych. Mogą to być zarówno biblioteki przystosowane do społecznego udostępniania zbiorów, jak te biblioteki służące wyłącznie do osobistego użytku ich właścicieli”[3]. Tak samo określany jest termin biblioteki prywatne w *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego,* która wyróżnia jeszcze termin biblioteki domowe jako „księgozbiory stanowiące własność

---

[1] Absolwentka Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

[2] Praca magisterska pod kierunkiem prof. UJ dr hab. Andrzeja Linerta, Kraków: Instytut INiB UJ, 188 s., 120 poz. bibl., 3 aneksy + 16 tab. Obrona – 2009.
Dla potrzeb druku została ona skrócona oraz podzielona na dwie części.

[3] *Encyklopedia wiedzy o książce* (1971). Wrocław: Ossolineum, s. 252.

osób prywatnych, służące wyłącznie posiadaczom i przechowywane w ich mieszkaniach"[4].

W niniejszej pracy pojęcia „biblioteka prywatna", „biblioteka domowa", „księgozbiór prywatny", „księgozbiór domowy" traktowane są wymiennie, jako określenie zbioru książek będącego własnością danej osoby, gromadzonego przez nią celowo i systematycznie według różnych kryteriów i przeznaczonego głównie do osobistego użytku właściciela. Kryteria doboru książek mogą być związane z treścią dzieła, zainteresowaniami daną dziedziną wiedzy czy konkretnymi zdarzeniami lub osobami, preferencjami różnych form wydawniczych, piśmienniczych. […]

Zagadnienie księgozbiorów prywatnych stanowiło przedmiot zainteresowania wielu osób. Powstały liczne opracowania na ten temat. Problematyka bibliotek domowych badana była w różnych aspektach, dotyczyła różnorodnych okresów historycznych i prezentowała dużą różnorodność osób będących właścicielami tych bibliotek. Najczęściej zajmowano się badaniem księgozbiorów należących do uczonych, pisarzy, artystów, bibliotek domowych stanowiących własność rodzin szlacheckich, inteligencji, mieszczaństwa, ziemiaństwa czy rodów arystokratycznych. […]

Również księgozbiory należące do osób duchownych doczekały się sporej liczby opracowań. Przede wszystkim na uwagę zasługują artykuły bpa Wincentego Urbana takie jak np. *Jan Leuderode i jego księgozbiór z XVII wieku*[5], *Księgozbiór kanonika Jerzego W[awrzyńca] Budaeusa Lohr z 1653 roku*[6], *Archidiakon Piotr Gebauer i jego biblioteka z XVII wieku*[7], *Gotard Franciszek Schaffgotsch prepozyt kapituły wrocławskiej jako bibliofil XVII wieku*[8], *Księgozbiór ks. Sebastiana Schleupnera w Bibliotece Kapitulnej we Wro-*

---

[4] *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego* (1976). Wrocław: Ossolineum, s. 58, 70.

[5] Urban, Wincenty (1981). *Jan Leuderode i jego księgozbiór z XVII wieku*. Wrocław: Zgrom. Sióstr św. Elżbiety, 95 s.

[6] Urban, Wincenty (1981). Księgozbiór kanonika Jerzego W[awrzyńca] Budaeusa a Lohr z 1653 roku. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* t. 43, s. 5-96.

[7] Urban, Wincenty (1977). Archidiakon Piotr Gebauer i jego biblioteka z XVII wieku. *Colloquium Salutis* t. 9, s. 61-73.

[8] Urban, Wincenty (1981). Gotard Franciszek Schaffgotsch prepozyt kapituły wrocławskiej jako bibliofil XVII wieku. *Colloquium Salutis* t. 13, s. 41-152.

cławiu[9], *Jan Chryzostom Prinitz a Buchaw i jego biblioteka z XVII wieku*[10], *Abraham Ignacy Kirchner a Lilienkirch i jego księgozbiór*[11]. Poza tym na temat księgozbiorów duchowieństwa ukazały się artykuły innych autorów np.: ks. Józefa Mandziuka *Księgozbiór Melchiora Kardynała Diepenbrocha, księcia – biskupa wrocławskiego (1798-1853)*[12], a także *Zainteresowania bibliofilskie Karola Franciszka Neandra biskupa sufragana wrocławskiego (1626-1693)*[13], Marii Cubrzyńskiej-Leonarczyk *Kanonik warszawski Jan Chociszewski (1572-1617) i jego księgozbiór*[14], ks. Kazimierza Rulki *Z księgozbioru sługi Bożego bpa Wojciecha Owczarka: fragment przechowywany w Bibliotece Seminarium Duchownego we Włocławku*[15] oraz *Książki, które stały się „relikwiami”*[16], bpa Walentego Wójcika *Ksiądz Stefan Żuchowski (1666-1716). Uczony pisarz i bibliofil*[17], ks. Ludwika Grzebienia *Biblioteka biskupa Hieronima Rozrażewskiego (1542-1600)*[18], Alfreda Świerka *Piętnastowieczny księgozbiór Jana Rodzyny, polskiego kaznodziei we Wrocławiu*[19] […].

---

[9] Urban, Wincenty (1960). Księgozbiór ks. Sebastiana Schleupnera w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* R. 7, z. 2, s. 103-117.

[10] Urban, Wincenty (1977). Jan Chryzostom Prinitz a Buchaw i jego biblioteka z XVII wieku. *Roczniki Biblioteczne* R. 21, z. ½, s. 191-217.

[11] Urban, Wincenty (1976). Abraham Ignacy Kirchner a Lilienkirch i jego księgozbiór. *Colloquium Salutis* R. 8, s. 55-71.

[12] Mandziuk, Józef (2004). Księgozbiór Melchiora Kardynała Diepenbrocha, księcia-biskupa wrocławskiego (1798-1853). *Saeculum Christianum* R. 11, nr 1, s. 53-84.

[13] Mandziuk, Józef (1984). Zainteresowania bibliofilskie Karola Franciszka Neandra biskupa sufragana wrocławskiego (1626-1693). *Roczniki Biblioteczne* R. 28, z. 1-2, s. 107-151.

[14] Cubrzyńska-Leonarczyk Maria (2002). Kanonik warszawski Jan Chociszewski (1572-1617) i jego księgozbiór. *Roczniki Biblioteczne* R. 46, s. 177-188.

[15] Rulka, Kazimierz (2003). Z księgozbioru sługi Bożego bpa Wojciecha Owczarka: fragment przechowywany w Bibliotece Seminarium Duchownego we Włocławku. *Ateneum Kapłańskie* t. 141, z. 1, s. 106-119.

[16] Rulka, Kazimierz (2000). Książki, które stały się „relikwiami”. *Ateneum Kapłańskie* t. 135, z. 1, s. 83-99.

[17] Wójcik, Walenty (1980). Ksiądz Stefan Żuchowski (1666-1716): Uczony, pisarz i bibliofil. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* t. 40, s. 161-169.

[18] Grzebień, Ludwik (1971). Biblioteka biskupa Hieronima Rozrażewskiego (1542-1600). *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* t. 22, s. 70-120.

[19] Świerk, Antoni (1965). Piętnastowieczny księgozbiór Jana Rodzyny, polskiego kaznodziei we Wrocławiu. *Sobótka* R. 20, s. 171-178.

Zasięgiem terytorialnym objęty został teren Podhala, w granicach, w jakich jest on ustalony przez Zofię i Henryka Paryskich w *Wielkiej Encyklopedii Tatrzańskiej*, a więc bez Spisza i Orawy. Zasięg chronologiczny i językowy był nieograniczony, jako że wzięto pod uwagę wszystkie posiadane książki bez względu na datę wydania, czy język w jakim zostały napisane. Badając księgozbiory starano się ująć je w sposób kompleksowy, to znaczy, uwzględniając wszystkie możliwe kryteria, a więc określając wielkość i jakość zbiorów, jego pochodzenie, przeznaczenie i wykorzystanie.

Przy ustalaniu wielkości i jakości księgozbiorów, opierano się na posiadanych spisach książek i wykazach dostarczonych przez księży oraz na informacjach uzyskanych w czasie rozmów i drogą korespondencyjną. Księgozbiory podzielono na małe (do 200 woluminów), średnie (200-500 woluminów), znaczne (500-1000 woluminów) oraz duże (ponad 1000 woluminów) i starano się odpowiedzieć na pytanie, jak liczne są każde z nich. Drugim problemem było określenie jakości księgozbioru, a więc sprecyzowanie na podstawie sporządzonych spisów jaki charakter mają te zbiory, czyli jakie rodzaje książek się w nich znajdują, czy są one odzwierciedleniem zainteresowań tematycznych poszczególnych osób, jakie to są zainteresowania, i w jaki sposób się kształtowały, oraz na ile możliwa jest ich realizacja.

Kolejne zagadnienie to pochodzenie księgozbiorów. Tutaj starano się odpowiedzieć na pytanie: jakie są źródła, z których pochodzą książki. Wyróżniono kilka kategorii, a więc przede wszystkim zakupy oraz dary, a także na przykład pamiątki rodzinne. Istotnym było również określenie w jakiego rodzaju księgarniach zaopatrywano się w książki. Następna sprawa dotyczyła przeznaczenia tych księgozbiorów. Starano się ustalić, czy dany zbiór książek stanowi wyłącznie pomoc w pracy duszpasterskiej, czy jest także i w jakim stopniu przeznaczony do celów związanych na przykład z nauką, samokształceniem, relaksem. Zagadnienie wykorzystania księgozbiorów dotyczyło tego, w jakiej części i jak często są one używane. Starano się uchwycić zależności pomiędzy celem i rodzajem wykorzystywanych książek. Poza tym zwrócono uwagę na to czy dany księgozbiór jest do wyłącznej dyspozycji właściciela, czy te jest udostępniany innym osobom, a jeśli tak to jakim i w jak dużym stopniu.

Przy badaniach wykorzystano różne dostępne metody. Były to

ankiety, rozmowy z księżmi – właścicielami księgozbiorów, bezpośrednie badania udostępnionych zbiorów.

Badania przebiegały w kilku etapach. Najpierw do księży rozesłano listy z informacją o podjętym temacie oraz krótkie ankiety mające dać ogólną orientację o tym, czy księża posiadają księgozbiory prywatne oraz jak liczne są to zbiory. Ogółem wysłanych zostało 130 takich listów z ankietami. Duchownych, którzy odpowiedzieli na ankietę, było 35. Z tej liczby 4 osoby, będące zakonnikami odpowiedziały, że nie posiadają prywatnych księgozbiorów i nie gromadzą książek, a w razie potrzeby korzystają z dobrze zaopatrzonej biblioteki parafialnej. Księży, którzy potwierdzili posiadanie prywatnych księgozbiorów, poproszono następnie o udostępnienie tych zbiorów i możliwość bezpośredniego przyjrzenia się im. Jednak nie wszyscy zgodzili się na pokazanie swych książek. Ostatecznie 23 księży wyraziło na to zgodę. Wówczas nastąpił drugi etap pracy badawczej, w którym autorka odwiedziła poszczególnych księży i na podstawie oglądanych zbiorów sporządziła wykazy posiadanych przez nich książek. Trzecim etapem były rozmowy z księżmi, które miały uszczegółowić i uzupełnić wcześniejsze ankiety.

Niniejsza praca składa się z czterech rozdziałów[20]. W pierwszym przedstawiony został historyczny rozwój Kościoła na Podhalu, jego wpływ na kulturę i oświatę Podhala oraz wkład duchowieństwa w kształtowanie się świadomości narodowej, patriotycznej i społecznej ludności podhalańskiej.

W drugim rozdziale scharakteryzowano grupę duchownych-właścicieli księgozbiorów, którzy wzięli udział w badaniach. Określono również wielkość posiadanych przez nich księgozbiorów i przeprowadzono analizę jakościową tychże zbiorów. W tym rozdziale zajęto się też zagadnieniem sposobu i źródeł pozyskiwania książek, a także ich wykorzystywania.

Trzeci rozdział stanowi analizę księgozbiorów pod względem tematycznym, według wyodrębnionych, poszczególnych działów. Działy te zostały utworzone biorąc pod uwagę ilość książek z danej lub pokrewnych dziedzin. W zależności od tego jak dużo było ksią-

[20] Rozdział I o roli parafii w życiu Kościoła nie został wybrany do druku. Rozdziały III i IV oraz zakończenie i aneksy znajdą swoje miejsce w następnym numerze *Biuletynu…*

żek o danej lub podobnej tematyce, książki te włączono do jednego działu, dotyczącego pokrewnych dziedzin lub, jak w przypadku książek teologicznych, stanowiących zdecydowaną część większości bibliotek duchowieństwa, podzieliło je dodatkowo na mniejsze poddziały. Tak więc, stosując odpowiednią klasyfikację, wyodrębniono działy, w których znalazły się kolejno książki teologiczne, filozoficzne, historyczne, literatura piękna, biografie, sztuka, nauki ścisłe i stosowane. W odrębnych działach, biorąc za podstawę cechy formalno-wydawnicze zgrupowano encyklopedie, zarówno te o treści ogólnej, jak i tematyczne oraz słowniki językowe, dwujęzyczne i tematyczne, a także przewodniki i mapy.

Czwarty rozdział dotyczy analizy zasięgów formalnych przebadanych księgozbiorów. Tutaj zajęto się zasięgiem językowym, starając się określić w jakich językach są posiadane książki. Poprzez analizę zasięgu chronologicznego starano się wykazać daty najstarszych i najnowszych publikacji, jak również lata z których pochodzą największe i najmniejsze ilości gromadzonych książek. Przy analizie zasięgu topograficznego przedstawiono rozmieszczenie pod względem geograficznym pochodzenia książek znajdujących się w zbiorach duchowieństwa. Analiza zasięgu typograficznego pozwoliła na wyodrębnienie poszczególnych instytucji wydawniczych reprezentowanych przez książki z przebadanych bibliotek.

W niniejszej pracy, gdzie badano 31 bibliotek duchowieństwa na Podhalu, na podstawie wykonanych spisów książek (spisano ponad sześć tysięcy książek, uzyskując dwa tysiące sto pięćdziesiąt tytułów), rozmów przeprowadzonych z księżmi i informacji uzyskanych drogą korespondencyjną, analizę księgozbiorów duchowieństwa przeprowadzono całościowo, a nie indywidualnie.

Zakończenie pracy jest podsumowaniem podjętego i opracowanego tematu i wyciągnięciem wniosków. […]

Autorka jest wdzięczna wszystkim kapłanom, którzy odpowiedzieli na apel i służyli wszelką pomocą. Dziękuje za udzielenie informacji o swoich księgozbiorach, za rozmowy, udostępnienie zbiorów, możliwość bezpośredniego przyjrzenia się im i wykonania spisów książek. Swoje podziękowania kieruje do ks. Józefa Baranioka (SI), ks. kanonika Stanisława Barcika, ks. Ryszarda Barglika-Makowskiego, o. Tomasza Bika (OP), ks. Andrzeja Caputy, ks. Stanisława Chlebka, ks. kanonika Edwarda Cygala, ks. Andrzeja Flor-

czaka, ks. kanonika Szczepana Gacka, ks. kanonika Władysława Janczego, ks. Mieczysława Janosika, ks. prałata Franciszka Juchasa, ks. kanonika Jana Kapusty, ks. kanonika Michała Klisia, ks. Krzysztofa Kóski, ks. Dawida Leśniaka, ks. Wojciecha Leśniaka, ks. Krzysztofa Litwy, ks. prałata Mieczysława Łukaszczyka, ks. Andrzeja Michniaka (SI), ks. Stanisława Molendysa, ks. Józefa Modrzenia (SI), ks. kanonika Kazimierza Mynarskiego, ks. Dariusza Ostrowskiego, ks. Tomasza Pilarczyka, ks. kanonika Janusza Rzepy, ks. kanonika Zdzisława Stypuły, ks. Jacka Szydły, ks. prałata Stanisława Szyszki, ks. Macieja Ścibora, ks. prałata Józefa Ślazyka, ks. kanonika Wojciecha Warzechy, ks. kanonika Wojciecha Wcisły, ks. proboszcza Jana Wróbla.

Rozdział II: Współczesne duchowieństwo Podhala i jego księgozbiory. […]

1. Struktura duchowieństwa ze względu na sprawowane funkcje, wiek i staż kapłański.

Na podstawie danych zawartych w *Informatorze Archidiecezji Krakowskiej 2006*, ustalono, że do lipca 2006 roku w 52 parafiach podhalańskich przebywało 146 duchownych, pełniących różnorodne funkcje związane z posługą duszpasterską. Liczba ta obejmuje zarówno księży diecezjalnych, których było 100 (i dwóch diakonów), jak i zakonników, których było 44, należących do różnych zgromadzeń i zakonów. Dane te nie uwzględniają natomiast duchownych przebywających w parafiach czasowo, np. będących na urlopie – nawet jeśli było to przez dłuższy czas. Wśród zakonników siedmiu należało do Salwatorianów (Towarzystwo Boskiego Zbawiciela, SDS)[21], sześciu do Pallotynów (Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego, SAC)[22], czterech do Karmelitów Bosych (Zakon Braci Bosych NMP z Góry Karmel, OCD)[23], czterech do Dominikanów (Zakon Kaznodziejski, OP)[24], czterech do Misjonarzy (Zgromadzenie Księży Misjonarzy, CM)[25], trzech do Paulinów (Zakon Świętego

[21] *Informator Archidiecezji Krakowskiej 2006* (2006). Kraków: Wydawnictwo Św. Stanisława BM, s. 539.
[22] Tamże, s. 545.
[23] Tamże, s. 395.
[24] Tamże, s. 229-230.
[25] Tamże, s. 546-547.

Pawła Pierwszego Pustelnika, OSPPE)[26], trzech do Marianów (Zgromadzenie Księży Marianów, MIC)[27], trzech do Jezuitów (Towarzystwo Jezusowe, SI)[28], trzech do Salezjanów (Towarzystwo Świętego Franciszka Salezego SDB)[29], dwóch do Bernardynów (Zakon Braci Mniejszych, Prowincja Niepokalanego Poczęcia NMP, OFMBern)[30], dwóch do Werbistów (Zgromadzenie Słowa Bożego, SVD)[31], dwóch do Saletynów (Zgromadzenie Księży Misjonarzy Saletynów, MS)[32], jeden do Franciszkanów (Zakon Braci Mniejszych, Prowincja Matki Bożej Anielskiej, OFM)[33].

Ze względu na pełnione funkcje, struktura duchowieństwa podhalańskiego przedstawia się następująco: 52 proboszczów, 48 wikariuszy, 6 pomagających, 1 współpracownik, 3 duszpasterzy, 2 katechetów, 4 rezydentów, 2 emerytów, 2 penitencjarzy, 1 administrator, 1 Dyrektor Krajowy Apostolatu Maryjnego, 22 mieszkających na terenie parafii, lecz mających inne zadania oraz 2 diakonów przebywających w parafiach na rocznych praktykach.

Wśród duchownych - właścicieli księgozbiorów, którzy służyli pomocą przy badaniu księgozbiorów duchowieństwa na Podhalu, były dwie grupy. Jedną w liczbie 21 stanowili księża, którzy oprócz informacji udzielonych w wywiadach i za pośrednictwem ankiet, udostępnili swoje księgozbiory do bezpośredniego przebadania, drugą, obejmującą 10 osób, byli księża, o których księgozbiorach, informacje uzyskane zostały wyłącznie na podstawie ankiet, korespondencji i wywiadów. Razem było więc 31 osób, od których informacje posłużyły do przedstawienia obrazu księgozbiorów duchowieństwa. Zarówno w jednej, jak i w drugiej grupie, znaleźli się księża, pełniący różne funkcje duszpasterskie, będący w różnym wieku i mający zróżnicowany staż kapłański.

Pod względem administracyjnym, biorąc pod uwagę kryterium terytorialne, cały Kościół podzielony jest na odpowiednie jednostki

[26] Tamże, s. 260.
[27] Tamże, s. 542.
[28] Tamże, s. 548.
[29] Tamże, s. 266, 550.
[30] Tamże, s. 540.
[31] Tamże, s. 219, 550.
[32] Tamże, s. 550.
[33] Tamże, s. 548.

administracyjne. Podstawową jednostką jest diecezja, która z kolei dzieli się na dekanaty i parafie[34]. Tak więc parafia stanowi najmniejszą cząstkę administracyjną Kościoła […].

Dwoma podstawowymi funkcjami, związanymi z posiadanym stanowiskiem w parafii są proboszcz i wikariusz parafialny. Z nich wynikają określone zadania, spełniane przez poszczególnych księży pracujących w parafii. Proboszcz jest osobą kierującą daną parafią i pod każdym względem za nią odpowiedzialną przed biskupem. To on zarządza parafią, jej finansami, zajmuje się organizacją życia religijnego, prowadzeniem dokumentacji, organizacją pracy duszpasterskiej i wszelkiej działalności parafii. Do szczególnych kompetencji proboszcza należy prowadzenie ksiąg parafialnych, reprezentowanie parafii we wszystkich czynnościach prawnych dotyczących parafii, udzielanie dyspens na forum zewnętrznym[35]. W prowadzeniu parafii pomagają proboszczowi wikariusze, mający swoje określone zadania przydzielone przez proboszcza lub bezpośrednio przez biskupa danej diecezji, a także ciała kolegialne, takie, jak rada duszpasterska i rada do spraw gospodarczych[36]. Najczęściej do zadań wikariuszy należy prowadzenie katechizacji w szkołach, obowiązki wynikające z powołania kapłańskiego, a więc sprawowanie Mszy świętej i prowadzenie innych nabożeństw, posługa w konfesjonale, a także inne działania będące uzupełnieniem pracy duszpasterskiej, na przykład opieka nad różnymi grupami parafialnymi, organizowanie pielgrzymek. Według ks. Piotra Śliwy działalność duszpasterska dzieli się na zwyczajną (stałą), do której należą funkcje liturgiczne, kazania, katechizacja, kształcenie, wychowanie ministrantów i lektorów oraz nadzwyczajną (okolicznościową) na przykład jasełka, przedstawienia Męki Pańskiej, wycieczki, pielgrzymki[37]. Oczywiście jeżeli parafia jest na tyle mała, że jest w niej tylko proboszcz – na nim spoczywają wszystkie obowiązki. Czasem zdarza się, że na terenie parafii mieszka emerytowany ksiądz – jest to tak zwany ksiądz rezy-

---

[34] Krukowski, Józef (1985). *Administracja w Kościele: zarys kościelnego prawa administracyjnego.* Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski, s. 63.
[35] Tamże, s. 98-99.
[36] Tamże, s. 101.
[37] Śliwa, Paweł (1984). *Kapłan – pasterz w oczach Bożych*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, s. 110.

dent, który bardzo często, w miarę swoich możliwości (najczęściej zdrowotnych) służy pomocą pozostałym księżom w pracy duszpasterskiej.

Biorąc pod uwagę stanowisko i pełnione funkcje, z liczby 31 księży, których księgozbiory zostały bezpośrednio przebadane i tych, którzy udzielali rozmaitych informacji na temat swoich zbiorów, było 15 wikariuszy, co odpowiadało około 31% wszystkich wikariuszy pracujących w podhalańskich parafiach w latach 1998-2006, których ogółem było 48. Druga liczebnie grupa to 11 proboszczów, czyli 21% ogólnej liczby 52 proboszczów parafii podhalańskich. Pozostałe osoby określone mianem inni, to księża, nie będący ani proboszczami, ani wikariuszami, ale mieszkający w poszczególnych parafiach i pełniący rozmaite funkcje przydzielone najczęściej bezpośrednio przez biskupa. Takich osób było 5, a więc 11% ogólnej liczby tej kategorii duchownych na Podhalu. W tej liczbie znaleźli się również księża emeryci, będący rezydentami w parafiach.

Tab 1. Struktura duchowieństwa ze względu na pełnione funkcje.

Lp.	Funkcje kapłańskie	Liczba badanych księgozbiorów	Ogółem duchownych na Podhalu
1.	Proboszczowie	11	52
2.	Wikariusze	15	48
3.	Inni	5	44
Razem		31	144

Źródło: Opracowanie własne.

Struktura wiekowa właścicieli badanych księgozbiorów przedstawiała się następująco: w wieku poniżej 40 lat było 9 księży (z liczby 36 księży w tym wieku na Podhalu), w przedziale 41-50 lat – 7 księży (z 44), w przedziale 51-60 lat – 5 księży (z 31), w przedziale 61-70 lat – 9 księży (z 26) oraz 1 ksiądz w wieku powyżej 70 lat (z 7 księży będących na Podhalu w takim wieku).

Tab 2. Struktura wiekowa duchowieństwa.

Lp.	Wiek	Liczba badanych księgozbiorów	Ogółem duchowieństwa na Podhalu
1.	Poniżej 40 lat	9	36
2.	41-50 lat	7	44
3.	51-60 lat	5	31
4.	61-70 lat	9	26
5.	Powyżej 70 lat	1	7
Razem		31	144

Źródło: Opracowanie własne.

Z powyższego zestawienia wynika, że wśród badanych księgozbiorów, najliczniej reprezentowani byli księża liczący mniej niż 40 lat, a także kapłani pomiędzy 61-70 lat. Jednakże różnice ilościowe pomiędzy poszczególnymi przedziałami wiekowymi były niewielkie, to znaczy liczba duchownych w każdym przedziale wiekowym była zbliżona. Tak więc w przedziale 51-60 lat było 5 księży, 41-50 lat było ich 7, po 9 w wieku poniżej 40 lat i w przedziale 61-70 lat. Jedyną dysproporcją był tylko jeden przedstawiciel księży powyżej 70 roku życia.

Natomiast zależności pomiędzy wiekiem a sprawowaną funkcją, przedstawia poniższa tabelka.

Tab. 3 Relacje pomiędzy wiekiem duchownych na Podhalu a pełnionymi funkcjami.

Lp.	Wiek	Proboszczowie	Wikariusze	Inni	Razem
1.	Poniżej 40 lat	0	9	0	9
2.	41-50 lat	1	5	1	7
3.	51-60 lat	3	1	1	5
4.	61-70 lat	6	0	3	9
5.	Powyżej 70 lat	1	0	0	1
Razem		11	15	5	31

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród najmłodszych księży, poniżej 40 roku życia nie było żadnego proboszcza, tylko sami wikariusze i tych było tutaj najwięcej, bo 9 z ogólnej liczby. Natomiast najwięcej proboszczów, to znaczy 6 z ogólnej liczby 11 było w przedziale wiekowym 61-70 lat. Tutaj też znalazło się najwięcej księży z kategorii inni. Byli to przede wszystkim księża rezydenci i było ich 3. Pomiędzy 41 a 50 rokiem życia większość w liczbie 5 stanowili wikariusze, 1 proboszcz i 1 inny. W wieku od 51 do 60 lat było 3 proboszczów, 1 wikariusz i 1 inny, natomiast 1 proboszcz był w wieku powyżej 70 lat.

Można więc stwierdzić, że młodsi wiekiem księża pełnią funkcje wikariuszy i do rzadkości należy, aby proboszcz miał mniej niż 50 lat, zaś im większy przedział wiekowy, tym więcej jest proboszczów i innych, a coraz mniej wikariuszy. Jednakże, niezależnie od wieku, stanowiska, czy innych jeszcze kryteriów, każdy kapłan jest przede wszystkim „sługą ludzi w Chrystusowym dziele zbawienia. Posługę swoją spełnia kapłan przez chętne udzielania sakramentów świętych, przez staranne głoszenie nauki objawionej w ramach kazań i katechizacji, a także przez różne kontakty poza nabożeństwami i katechezą”[38].

2. Sylwetki kapłanów, ich zainteresowania, tradycje gromadzenia książek.

Patrząc na historię Kościoła, niemal od samego początku jego istnienia duchowieństwo było jedną z najbardziej wykształconych warstw społecznych. Bardzo często wyłącznie stan kapłański lub zakonny dawał możliwość zdobywania wiedzy niedostępnej dla innych. Przez bardzo długi czas właśnie Kościół zajmował się kształceniem. Już w średniowieczu przy katedrach i klasztorach działały szkoły, których zadaniem było przede wszystkim kształcenie i przygotowanie kandydatów do stanu duchownego. Bowiem duchowieństwo – jak pisze Jan Ptaśnik „była to warstwa, jak na ówczesne czasy, zwykle naprawdę wykształcona; najwybitniejsze i najwykształceńsze spośród niej jednostki dochodziły do wyższych dostojeństw kościelnych, zostawały profesorami uniwersyteckimi lub osiągały

[38] Tamże, s. 141.

najwyższe godności w hierarchii kościelnej"[39]. Drugim zadaniem, które z kolei spełniały szkoły parafialne było religijne kształcenie ludu[40]. W Polsce na przełomie XVI i XVII wieku sieć szkół parafialnych była bardzo gęsta. Szkoły parafialne były zarówno miejskie, jak i wiejskie, a różnice między nimi w poziomie nauczania były dosyć znaczne[41]. Wcale nie do rzadkości należały sytuacje, że osoby stanu duchownego studiowały w uniwersytetach kierunki nie związane z naukami teologicznymi (co i w obecnych czasach ma miejsce). To właśnie oni stanowili warstwę inteligencji w dzisiejszym pojęciu. Tworzyli naukę, literaturę, często i sztukę. Najczęściej, oprócz teologii odbywali studia filozoficzne. Przykładem mogą być duchowni, będący również bibliofilami – Gotard Franciszek Schaffgotsch (1629-1668) prepozyt kapituły wrocławskiej [Urban 1981a, s. 45], czy archidiakon katedry wrocławskiej Piotr Gebauer żyjący na przełomie XVI i XVII wieku[42]. Byli oni doktorami teologii i filozofii, podobnie jak kanonik Jerzy W. Budaeus a Lohr[43] lub też kanonik kapituły katedralnej we Wrocławiu w XVII wieku, Abracham Ignacy Kirchner a Lilienkirch[44]. Prawnikiem i pisarzem był ksiądz Stefan Żuchowski (1666-1716) bibliofil przełomu XVII i XVIII wieku[45]. Również prawnikiem był Jan Chociszewski (1572-1617), najpierw archidiakon kruszwicki (1601), prepozyt łomżyński, a od 1605 roku kanonik warszawski[46].

W wielu klasztorach i szkołach przykościelnych, a także w uniwersytetach, istniały scriptoria i biblioteki. Tak więc osoby duchowne miały dostęp do książek w o wiele większym stopniu niż inne warstwy społeczne. Wraz z coraz większym rozwojem i rozprzestrzenianiem się pisma, a potem druku, a tym samym książek zarów-

---

[39] Ptaśnik, Jan (1959). *Kultura wieków średnich: życie religijne i społeczne.* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, s. 261-262.
[40] Tamże, s. 44.
[41] Kurdybacha, Łukasz (1949). *Dzieje oświaty kościelnej: do końca XVIII wieku.* Warszawa: Czytelnik, s. 159.
[42] Urban, Wincenty (1977). Archidiakon Piotr Gebauer …, s. 61
[43] Urban, Wincenty (1981). Księgozbiór kanonika…, s. 8.
[44] Urban, Wincenty (1976). Abraham Ignacy Kirchner a Lilienkirch…, s. 55.
[45] Wójcik, Walenty (1980). Ksiądz Stefan Żuchowski (1666-1716): uczony, pisarz i bibliofil. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* T.40, s. 166.
[46] Cubrzyńska-Leonarczyk Maria (2002). Kanonik warszawski…, s. 181.

no w formie rękopiśmiennej, jak i drukowanej, stawały się one coraz bardziej dostępne dla indywidualnych osób. Duchowieństwo – zwłaszcza osoby zajmujące się nauką bardzo często było właścicielami książek, tworząc niekiedy bogate liczbowo i wartościowe księgozbiory. Najczęściej było to wyższe duchowieństwo: biskupi, prałaci, kanonicy. Można tu wymienić choćby XVI wiecznego biskupa wrocławskiego Hieronima Rozrażewskiego (1542-1600), który działał też na polu polityki, będąc senatorem i posłem w różnych sprawach państwowych, był także reformatorem duchowieństwa, organizatorem archiwów kościelnych[47]. Miłośnikiem książek był Melchior kardynał Diepenbrock (1798-1853), książę-biskup wrocławski, który zgromadził księgozbiór liczący prawie 3000 pozycji[48]. Bogaty, ponad dwutysięczny księgozbiór miał te biskup sufragan włocławski Wojciech Owczarek (1874-1938)[49]. Ale nie tylko wyższe duchowieństwo posiadało książki. We Lwowie, już w XVI wieku, oprócz bibliotek zakonnych, istniały księgozbiory wikariuszy, kaznodziejów i inne, na przykład liturgiczne znajdujące się w zakrystii. Również biblioteka katedralna, która swój początek wzięła w średniowieczu, w dużej części powstała z księgozbiorów lwowskich duchownych, przede wszystkim kanoników i prałatów[50]. Na Grodzieńszczyźnie, w I połowie XIX wieku, jak podaje Lidia Kowkiel, zdarzały się także niewielkie, liczące kilkadziesiąt woluminów księgozbiory prowincjonalnych proboszczów. Największy, zawierający około 3000 tomów należał do księdza Aleksandra Gintowta, proboszcza pobernardyńskiej parafii grodzieńskiej[51]. Przykłady duchownych – bibliofilów z okresu zaborów podaje Kazimiera Maleczyńska[52]. Również Józef Szocki wykazuje dwudziestu jeden duchownych z Galicji Wschodniej, będących właścicielami księgozbiorów domowych,

[47] Grzebień, Ludwik (1971). Biblioteka biskupa Hieronima Rozrażewskiego (1542-1600). *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* T. 22, s. 77-79.
[48] Mandziuk, Józef (2004). Księgozbiór Melchiora Kardynała Diepenbrocha…, s. 60.
[49] Rulka, Kazimierz (2003). Z księgozbioru sługi…, s. 118.
[50] Różycki, Edward (2001). Alembekowie i ich księgozbiory: z dziejów kultury umysłowej mieszczaństwa lwowskiego okresu renesansu i baroku. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 27-28.
[51] Kowkiel, Lidia (2005). Prywatne księgozbiory na Grodzieńszczyźnie w pierwszej połowie XIX wieku. Kraków: Wydawnictwo Naukowe AP, s. 31.
[52] Maleczyńska, Kazimiera (1987). *Książki i biblioteki w Polsce okresu zaborów.* Wrocław: Ossolineum, s. 213-214.

przy czym są to duchowni obrządku łacińskiego, grecko-katolickiego, ormiańskiego i religii judaistycznej[53]. Związek duchownych z książkami jest więc długi, silny i trwały, co można obserwować również współcześnie. Potwierdzeniem tego mogą być przedstawione poniżej sylwetki duchownych, pracujących w parafiach podhalańskich w latach 1998-2006 i będących przykładem księży posiadających prywatny księgozbiór. Są osobami różniącymi się zarówno pod względem wieku, stażu kapłańskiego, sprawowanych funkcji, zainteresowań, ale łączy ich kapłaństwo oraz zamiłowanie do książek – ich gromadzenia i czytania.

Ks. kanonik Stanisław Barcik – urodził się 7 XI 1937 roku w Rychwałdku. Ukończył liceum ogólnokształcące. Po pobycie w seminarium duchownym i odbyciu studiów teologicznych, został wyświęcony na kapłana w 1972 roku. Od 1983 roku jest proboszczem parafii św. Michała Archanioła w Ostrowsku. Jego księgozbiór, którego wielkość właściciel określa na około 100 woluminów gromadzony jest od czasów szkolnych. Ma charakter zdecydowanie teologiczny, zawiera publikacje służące pomocą w pracy duszpasterskiej.

Ks. Ryszard Barglik-Makowski – urodził się 6 II 1940 roku w Zakopanem. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do seminarium duchownego i jednocześnie odbywał studia teologiczne o specjalności teologia życia wewnętrznego. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1974 roku. Od 1979 roku mieszka na terenie parafii Najświętszej Rodziny w Zakopanem. Z książkami, ich czytaniem i gromadzeniem jest związany od dzieciństwa. Księgozbiór, którego wielkość właściciel ocenia obecnie na około 200 woluminów, jest wyselekcjonowany i składa się z publikacji odpowiadających zainteresowaniom jego posiadacza. Należy do nich przede wszystkim medycyna, a zwłaszcza medycyna wschodu, która to dziedzina była również przedmiotem studiów Księdza.

Ks. Andrzej Caputa – urodził się 19 I 1965 roku w Paczkowie. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego w Bielsku-Białej, wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Równocześnie odbywał studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium z patrologii. Święcenia kapłańskie otrzy-

---

[53] Szocki, Józef (2001). *Księgozbiory domowe w Galicji Wschodniej (1772-1918)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe AP, s. 99.

mał w 1991 roku. Od 1995 jest wikariuszem w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Targu. Również obecnie kształci się na studiach licencjacko-doktoranckich w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W rodzinie księdza Andrzeja nie było tradycji gromadzenia książek, chociaż sporo się czytało. On sam powiada o sobie, że „zawsze bardzo lubił książki i czytanie" [Rozmowa z dn. 28 II 2000 r.] i bardzo dużo czytał, zwłaszcza w szkole średniej. Księgozbiór zaczął gromadzić jeszcze przed święceniami kapłańskimi. Najpierw były to przede wszystkim podręczniki i literatura teologiczna, potem również publikacje z innych dziedzin. W zbiorach księdza Andrzeja, które według właściciela liczą sobie około 500 woluminów, oprócz teologicznych można znaleźć książki o tematyce historycznej, opracowania z zakresu filozofii i psychologii, literaturę piękną, zarówno klasykę jak i współczesną, a także publikacje z historii sztuki, albumy malarskie i przyrodniczo-geograficzne. Dodać należy, że poza zainteresowaniami książkowymi, ksiądz Andrzej bardzo aktywnie spędza wolny czas, z wielkim upodobaniem jeżdżąc na rowerze, wędrując po górach lub pływając kajakiem, a w zimie jeżdżąc i biegając na nartach. Do zainteresowań księdza Andrzeja należy również muzyka, zwłaszcza klasyczna, choć nie pomija też współczesnej muzyki popularnej [Rozmowa z dn. 28 II 2000 r.].

Ks. Stanisław Chlebek – urodził się 14 II 1960 roku w Czarnym Dunajcu. Po liceum ogólnokształcącym, i odbytych w czasie pobytu w seminarium duchownym studiach w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie uzyskał magisterium z psychologii. W 1988 roku został wyświęcony na kapłana. W latach 1997-2004 był wikariuszem w parafii św. Katarzyny w Nowym Targu. Twierdzi, że książki gromadzi „od zawsze" [Rozmowa z dn. 12 XI 1999 r.], gdyż taka była rodzinna tradycja. Swój księgozbiór, który ocenia na ponad 1000 woluminów, w większości przechowuje w domu rodzinnym, natomiast w parafii tylko niewielką ilość tych najbardziej i stale potrzebnych. Szczególnym zainteresowaniem Księdza, pomijając teologię, cieszą się publikacje z zakresu medycyny, elektroniki, historii sztuki. W swoich zbiorach ma również literaturę piękną, oraz albumy krajoznawcze.

Ks. kanonik Edward Cygal – urodził się 29 VIII 1945 roku w Żerosławicach. Naukę w szkole średniej pobierał w technikum, zaś

potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. W 1970 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1984 roku jest proboszczem parafii MB Nieustającej Pomocy w Skrzypnem. Książki zaczął gromadzić od około 1970 roku, a więc od momentu zostania księdzem. Przyznaje, że chociaż zawsze lubił czytać, to w miarę upływu czasu jego zainteresowanie książkami i ich posiadaniem systematycznie wzrastało, tak że w ostatnich latach jego księgozbiór znacznie się powiększył. Obecnie ocenia jego wielkość na ponad 1000 woluminów. Księgozbiór ten oprócz książek teologicznych i religijnych, służących jako warsztat pracy księdza, zawiera publikacje odzwierciedlające pozazawodowe zainteresowania właściciela. Ksiądz proboszcz szczególnie interesuje się historią, zwłaszcza najnowszą historią Polski dotyczącą II wojny światowej i czasów powojennych. Z wielkim upodobaniem gromadzi również książki biograficzne. Wiele z nich to biografie muzyków i kompozytorów, ponieważ właśnie muzyka jest drugą po historii dziedziną związaną z zainteresowaniami księdza proboszcza [Rozmowa z dn. 13 VIII 1999 r.]. Oprócz książek o tematyce muzycznej posiada jeszcze zbiór co najmniej kilkudziesięciu egzemplarzy nut z muzyki klasycznej, oraz płyty z nagraniami. Ostatnio, coraz częściej sięga te do opracowań z nauk ścisłych i technicznych, traktując to jako „przypomnienie i poszerzenie wiadomości wyniesionych ze szkoły" [Rozmowa z dn. 13 VIII 1999 r.], poznając równocześnie wiele nowych rzeczy. W jego bibliotece znajdują się więc również książki z dziedziny matematyki, chemii, astronomii, fizyki i techniki.

Ks. Andrzej Florczak – urodził się 30 IX 1968 roku w Zawoi. Uczęszczał do zasadniczej szkoły zawodowej i technikum, a po ich ukończeniu wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Odbywał również studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i w 1995 roku został wyświęcony na kapłana. W latach 1998-2000 był wikariuszem w parafii św. Marcina w Klikuszowej, a od 2004 roku jest wikariuszem w parafii MB Anielskiej w Nowym Targu. Księgozbiór, którego początki przypadają na lata sprzed święceń kapłańskich, właściciel ocenia obecnie na około 500 woluminów. Poza publikacjami z dziedziny teologii, znajdują się w nim również książki z literatury pięknej polskiej i obcej.

Ks. kanonik Szczepan Gacek – urodził się 5 XII 1947 roku w Rabce. Ukończył liceum ogólnokształcące, a następnie wstąpił do

seminarium duchownego i odbywał studia teologiczne. W 1974 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1989 roku jest proboszczem parafii Przemienienia Pańskiego w Gliczarowie Górnem. Księgozbiór, który zaczął gromadzić jeszcze przed święceniami kapłańskimi, według oceny właściciela liczy ponad 1000 woluminów. Ksiądz proboszcz jest przewodnikiem górskim, często organizuje, lub bierze udział w wycieczkach górskich. W swoich zbiorach posiada więc przewodniki i mapy turystyczne, albumy przyrodnicze i krajoznawcze, literaturę regionalną. Poza tym najczęściej i najchętniej sięga po literaturę piękną, zwłaszcza polską i obcą klasykę.

Ks. kanonik Władysław Janczy – urodził się 19 IV 1942 roku w Maniowach. Po ukończeniu szkoły średniej, wstąpił do seminarium duchownego i w 1967 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1975-2005 był proboszczem parafii św. Michała Archanioła w Dębnie, natomiast od 2005 roku mieszka jako rezydent w parafii św. Mikołaja w Maniowach. Wielkość księgozbioru, który zaczął gromadzić jeszcze przed święceniami kapłańskimi, ocenia na około 1000 woluminów. Są to zbiory o typowo teologicznym profilu. Obejmują dzieła teologiczne, literaturę religijną i różnego rodzaju opracowania metodyczne pomocne w pracy duszpasterskiej.

Ks. Mieczysław Janosik – urodził się 28 X 1954 roku w Załucznem. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1985 roku. W latach 1995-2003 był wikariuszem w parafii św. Katarzyny w Nowym Targu. Księgozbiór zaczął gromadzić od czasów szkoły średniej. Najbardziej intensywnym okresem nabywania książek były lata seminarium duchownego i pierwsze lata kapłaństwa. Z czasem zaczął ograniczać kupowanie, a głównym powodem był brak miejsca na ich przechowywanie. Księgozbiór ten, według właściciela liczący ponad 1000 woluminów i zawiera w większości książki teologiczne oraz religijne przydatne do pracy duszpasterskiej, a także literaturę piękną, głównie klasykę polską [Rozmowa z dn. 20 X 1999 r.].

Ks. kanonik Franciszek Juchas – urodził się 1 IV 1941 roku w Starem Bystrem. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego im. Seweryna Goszczyńskiego w Nowym Targu i odbyciu studiów teologicznych, święcenia kapłańskie otrzymał w 1965 roku. Od 1991 roku jest proboszczem parafii św. Marii Magdaleny w Poroninie. Jego zainteresowania czytelnicze związane są głównie z dziedzinami teologicznymi, dotyczą szczególnie patrystyki i takich zagadnień jak

homiletyka, kaznodziejstwo. Poza tym lubi literaturę piękną, zwłaszcza poezję oraz opracowania dotyczące historii Polski. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że w swoim księgozbiorze posiada kilkadziesiąt publikacji wydanych w Polsce w drugim obiegu, w czasach PRL [Rozmowa z dn. 12 VII 1999 r.]. Swój księgozbiór zaczął gromadzić jeszcze nie będąc księdzem. Najintensywniejszy czas kupowania książek to lata pobytu w seminarium duchownym. Równie po uzyskaniu święceń kapłańskich starał się systematycznie uzupełniać swoje zbiory, chociaż w ostatnich latach podchodzi do kupna książek w sposób bardziej selektywny. Obecny swój księgozbiór ocenia na 400-500 woluminów.

Ks. kanonik Jan Kapusta – urodził się 11 VI 1951 roku w Skawinie. Ukończył liceum ogólnokształcące, a następnie wstąpił do seminarium duchownego, odbywając równocześnie studia teologiczne. Święcenia kapłańskie przyjął w roku 1975. W latach 1987-2005 był proboszczem parafii św. Jadwigi Śląskiej w Waksmundzie. Własny księgozbiór, oceniany przez właściciela na ponad 1000 woluminów, zaczął gromadzić od czasu pobytu w seminarium. Wtedy też kupował głównie opracowania przydatne do studiów. W latach późniejszych zbiory wzbogaciły się o książki z dziedzin nie związanych z teologią, a będące wyrazem zainteresowań ich posiadacza. Wśród nich znajduje się przede wszystkim literatura piękna ze szczególnym uwzględnieniem poezji i klasyki polskiej, oraz historia i historia sztuki [Rozmowa z dn. 29 XI 1999 r.].

Ks. kanonik Michał Kliś – urodził się 22 V 1957 roku w Żywcu, tam też ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika. Następnie wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i odbył studia teologiczne o specjalności teologia ascetyczna, w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, po czym w 1983 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1998-2000 był wikariuszem w Parafii Tatrzańskiej św. Krzyża w Zakopanem, a od 2004 roku jest proboszczem parafii NMP Królowej Polski w Miętustwie. Książki zaczął gromadzić od czasów szkolnych, gdy uczęszczał do szkoły średniej. Wówczas były to lektury szkolne i książki z literatury pięknej. Te zainteresowania pozostały do dzisiaj, lecz uległy te pewnej selekcji, ograniczając się do klasyki literatury pięknej polskiej i powszechnej. Systematycznie gromadzony jest też księgozbiór fachowy, głównie dotyczący kaznodziejstwa i homiletyki. Wielkość swo-

jego księgozbioru, którego część znajduje się w domu rodzinnym określa na około 1000 woluminów [Rozmowa z dn. 13 VII 1999 r.].

Ks. Krzysztof Kóska – urodził się 21 IX 1961 roku w Czechowicach Dziedzicach. Ukończył liceum ogólnokształcące, potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i studiował teologię w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1986 roku. W latach 1995-2004 był wikariuszem w parafii NMP Królowej Polski w Miętustwie, natomiast w latach 2004-2005 był wikariuszem parafii św. Katarzyny w Nowym Targu i równocześnie pełnił funkcję kapelana nowotarskiego szpitala. W tym samym czasie kontynuował studia licencjackie w Prymasowskim Instytucie Życia Wewnętrznego. Jego księgozbiór, gromadzony od czasów licealnych jest różnorodny, związany z ówczesnymi i obecnymi zainteresowaniami. Według szacunków właściciela, jego biblioteka liczy ponad 1000 woluminów. Oprócz książek teologicznych i religijnych najchętniej kupuje opracowania historyczne zarówno z historii Polski jak i powszechnej, gromadzi książki z literatury pięknej, szczególnie lubi poezję [Rozmowa z dn. 17 VII 1999 r.].

Ks. Dawid Leśniak – urodził się w 1979 roku w Oświęcimiu. Po ukończeniu szkoły średniej, wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie, jednocześnie studiując w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 2004 roku przyjął święcenia kapłańskie i jako neoprezbiter skierowany został do parafii św. Katarzyny w Nowym Targu, gdzie w latach 2004-2006 był wikariuszem. Jego rodzina nie miała tradycji kupowania i zbierania książek [Rozmowa z dn. 26 V 2006 r.]. Swój księgozbiór, który ocenia na około 200 woluminów, zaczął gromadzić od czasu pobytu w seminarium, koncentrując się w tym czasie na kupowaniu koniecznych podręczników. Zbiór ten, niemal w całości ma profil teologiczny, chociaż można w nim znaleźć również literaturę piękną, książki biograficzne, a także publikacje z dziedziny motoryzacji, która stanowi szczególne zainteresowanie księdza Dawida, pozostałe z lat szkolnych.

Ks. Wojciech Leśniak – urodził się 29 VIII 1971 roku w Myślenicach. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Równocześnie odbywał studia teologiczne o specjalności katolicka nauka społeczna, w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Poza tym skończył także studia podyplomowe z socjologii. W 1997 roku został wyświęcony na ka-

płana i jako neoprezbiter skierowany do parafii Przenajświętszej Trójcy w Czarnym Dunajcu, gdzie był wikariuszem w latach 1997-1999. Swój księgozbiór, który ocenia na około 1000 woluminów, zaczął gromadzić na długo przed święceniami kapłańskimi. Księgozbiór ten, składa się z książek dotyczących teologii, ale zainteresowaniem Księdza jest również historia, szczególnie historia Kościoła, a także polityka. Z tych dziedzin publikacje stanowią dużą część zbioru.

Ks. Krzysztof Litwa – urodził się 28 IV 1968 roku w Sieprawiu. Ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Jana Sobieskiego w Krakowie, a potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. W tym samym czasie odbywał studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium, a następnie licencjat z prawa kanonicznego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1993 roku. Od 2005 roku jest wikariuszem w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Targu. Księgozbiór, który zaczął gromadzić od czasów szkoły średniej, ocenia obecnie na około 4000 woluminów, z czego tylko część znajduje się w parafii. Swoje zainteresowania książkami wyniósł z domu rodzinnego, gdzie jak mówi, była tradycja ich kupowania, a zwłaszcza ojciec gromadził literaturę fachową i literaturę piękną [Rozmowa z dn. 19 V 2006 r.]. Ksiądz Krzysztof stara się systematycznie uzupełniać swoje zbiory, kierując się z jednej strony potrzebami wynikającymi z pełnionych obowiązków duszpasterskich, a z drugiej własnymi zainteresowaniami. Poza dziełami teologicznymi w księgozbiorze tym znajduje się sporo publikacji z zakresu homiletyki, katechetyki, prawa kanonicznego, a także książki dotyczące historii starożytnej, historii średniowiecznej Polski, okresu sarmatyzmu. Nie brak również literatury pięknej, tak polskiej jak i powszechnej, a w szczególności powieści z gatunku fantasy, który ksiądz Krzysztof bardzo lubi [Rozmowa z dn. 19 V 2006 r.].

Ks. prałat Mieczysław Łukaszczyk – urodził się 24 VI 1939 roku w Ostrowsku. Ukończył Liceum Ogólnokształcące im. Seweryna Goszczyńskiego w Nowym Targu, a potem wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1963 roku. Od 1983 roku jest proboszczem parafii św. Katarzyny w Nowym Targu. Swój księgozbiór zaczął gromadzić od czasów szkoły podstawowej. Najpierw były to nagrody dostawane w szkole, a także

książki kupowane przez starsze siostry. Ksiądz proboszcz przyznaje, że pochodzi „z domu bogatego, gdzie książki kupowano, czytano i szanowano" [Rozmowa z dn. 22 III 2000 r.]. Wspomina, że chociaż jego ojciec nie czytał książek. To dziadek – ślusarz „był miłośnikiem książek i jeździł po nie nawet do Wiednia" [Rozmowa z dn. 22 III 2000 r.]. W domu rodzinnym były również książki po stryju. Księgozbiór księdza proboszcza gromadzony był i systematycznie uzupełniany przez wszystkie lata szkolne, seminaryjne i kapłańskie. Najpierw kupował książki z literatury pięknej, podręczniki, a w latach późniejszych również inne interesujące Go publikacje. Obecny swój księgozbiór ocenia na ponad 2000 woluminów. Oprócz książek teologicznych i klasyki literatury pięknej polskiej i obcej, posiada opracowania z zakresu historii Polski, którą się szczególnie interesuje. Ksiądz proboszcz jest również przewodnikiem górskim i uprawia sporty narciarskie, więc dużą część zbiorów stanowią przewodniki turystyczne i książki o tematyce górskiej, a także publikacje regionalne, gdyż jak sam twierdzi „góralszczyznę ma we krwi" [Rozmowa z dn. 22 III 2000 r.].

Ks. Andrzej Michniak – urodził się w 1952 roku w Dzianiszu. Ukończył liceum ogólnokształcące. Jest jezuitą. Po wstąpieniu do zakonu odbywał studia filozoficzno-teologiczne, ukończył też studia katechetyczne w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1979 roku. Od 1990 roku mieszka na terenie parafii Najświętszej Rodziny w Zakopanem i sprawuje funkcję kapelana Szpitala im. O. Sokołowskiego. Książki zaczął gromadzić przed wstąpieniem do zakonu, a więc w latach szkolnych. Obecnie swój księgozbiór ocenia na około 1000 woluminów. Są w nim zarówno książki teologiczne, jak i filozoficzne, literatura piękna, publikacje z psychologii, etyki, medycyny, opracowania metodyczne i pomoce duszpasterskie.

Ks. Stanisław Molendys – urodził się w 1972 roku w Dobczycach. Po ukończeniu szkoły średniej, wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie, odbywając równocześnie studia w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium z teologii. W 1998 roku przyjął święcenia kapłańskie, i jako neoprezbiter skierowany został do parafii Najświętszej Rodziny w Zakopanem, w której był wikariuszem w latach 1998-2000. Swój księgozbiór, oceniany obecnie na około 1000 woluminów, zaczął groma-

dzić od czasu wstąpienia do seminarium, poczynając od kupowania skryptów, podręczników i publikacji potrzebnych do nauki. Chociaż w rodzinie nie było tradycji zbierania i czytania książek [Rozmowa z dn. 30 IX 2000 r.], potem systematycznie uzupełniał zbiory, głównie o literaturę piękną, zwłaszcza klasykę, zarówno polską, jak i powszechną. Szczególnym zainteresowaniem Księdza cieszą się również opracowania dotyczące uprawy i pielęgnacji roślin doniczkowych, gdyż w wolnych chwilach właśnie uprawie kwiatów poświęca wiele troski [Rozmowa z dn. 30 IX 2000 r.].

Ks. kanonik Kazimierz Mynarski – urodził się 18 II 1953 roku w Starej Wsi. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i studiował teologię na Papieskim Wydziale Teologicznym, uzyskując magisterium z teologii biblijnej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1977 roku. W latach 1994-2000 był proboszczem parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bukowinie Tatrzańskiej, zaś od 2001 roku sprawuje funkcję proboszcza parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Targu. Swój księgozbiór zaczął gromadzić jak sam powiada „od IV klasy szkoły podstawowej" [Rozmowa z dn. 16 VII 1999 r.]. Najpierw były to książki otrzymywane m.in. jako nagrody w szkole, lub z różnych okazji np. na imieniny czy prezenty gwiazdkowe, potem kupowane samodzielnie. Najbardziej intensywny czas gromadzenia to koniec szkoły podstawowej, szkoła średnia i czasy seminarium duchownego. Wtedy najczęściej kupował książki z literatury pięknej, podręczniki, skrypty. Ksiądz proboszcz ocenia swój księgozbiór na około 1000 woluminów przyznając, że obecnie zakupy książek są rzadsze i bardziej podlegają selekcji [Rozmowa z dn. 26 VI 2005 r.]. Pozostał wierny zainteresowaniu literaturą piękną, głównie klasyką polską, do której często wraca, ale poza tym bardzo chętnie kupuje i czyta książki z literatury faktu, biografie i autobiografie. Jeszcze innym zainteresowaniem Księdza proboszcza jest muzyka, zwłaszcza klasyczna, której chętnie słucha w wolnych chwilach.

Ks. Dariusz Ostrowski – urodził się 19 VII 1969 roku w Chrzanowie. Po ukończeniu liceum ogólnokształcącego wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie, odbywając jednocześnie studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie uzyskał magisterium i licencjat z homiletyki. W 1994 roku przyjął święcenia kapłańskie, a od roku 2000 jest wikariuszem w parafii św.

Katarzyny w Nowym Targu. Według słów księdza Dariusza w jego rodzinie była tradycja „obcowania z książkami" [Rozmowa z dn. 23 V 2006 r.] tzn. głównie czytania. On sam zaczął gromadzić książki „od przedszkola" [Rozmowa z dn. 23 V 2006 r.], kiedy to otrzymywał je z różnych okazji, a już w czasach szkolnych coraz częściej kupował książki samodzielnie. Wspomina, że bardzo lubił czytać, dostawać i kupować książki, zawsze je szanował, a w latach dziecięcych bardzo starannie oprawiał w papier, opisywał i układał na półkach [Rozmowa z dn. 23 V 2006 r.]. Najbardziej intensywnym okresem gromadzenia książek były lata seminarium, chociaż nadal księgozbiór jest powiększany i systematycznie uzupełniany. Obecnie, według oceny właściciela, jego wielkość wynosi około 1000 woluminów, a najczęściej i najchętniej kupowanymi, są publikacje, będące odzwierciedleniem pozateologicznych zainteresowań księdza. Ksiądz Dariusz od dawna pasjonuje się historią i książki z tej dziedziny stanowią znaczącą część jego zbioru. Poza tym chętnie sięga po literaturę piękną, zwłaszcza klasykę, zarówno polską jak i obcą. Dodać należy, że ksiądz Dariusz jest przewodnikiem beskidzkim i terenowym w województwie małopolskim, a niemal każdą wolną chwilę stara się spędzać na górskich szlakach. Poza tym często organizuje wycieczki krajoznawcze [Rozmowa z dn. 23 V 2006 r.]. Z tego też względu posiada znaczną ilość przewodników turystycznych po Polsce i po świecie, a także zbiór co najmniej kilkudziesięciu różnego rodzaju map. Jeszcze innym zainteresowaniem księdza Dariusza jest film i muzyka, którym również lubi poświęcać swój wolny czas.

Ks. Tomasz Pilarczyk – urodził się 11 V 1971 roku w Trzebini. Ukończył liceum ogólnokształcące, a następnie będąc w seminarium duchownym odbywał studia teologiczne o specjalności patrologia w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1997 roku. W latach 1997-2001 był wikariuszem w parafii Najświętszej Rodziny w Zakopanem, która była jego pierwszą parafią. Książki zaczął kupować w szkole średniej. Najpierw były to lektury i literatura piękna, potem w okresie pobytu w seminarium, najczęściej książki tematycznie związane ze studiami, a więc religijne i teologiczne. Już będąc księdzem, starał się systematycznie uzupełniać księgozbiór, coraz więcej uwagi poświęcając przy tym swoim pozateologicznym zainteresowaniom. Jednakże z bie-

giem czasu zakupy stawały się rzadsze i podlegały coraz większej selekcji, głównie ze względu na brak miejsca. Obecnie w zbiorach tych ocenianych przez właściciela na ponad 1000 woluminów znajdują się również publikacje z filozofii, turystyki, która jest sposobem spędzania wolnego czasu, a także uprawianej z zamiłowaniem muzyki [Rozmowa z dn. 31 VIII 1999 r.].

Ks. kanonik Janusz Rzepa – urodził się 13 II 1962 roku w Chrzanowie. Po szkole średniej, wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i w 1988 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1991-1995 był wikariuszem w parafii św. Katarzyny w Nowym Targu, natomiast od 1995 roku pełni funkcję wizytatora katechetycznego, mieszkając na terenie tejże parafii. Księgozbiór, liczący według właściciela około 300 woluminów, gromadzony był jeszcze przed latami seminaryjnymi, chociaż wówczas w dużo mniejszym stopniu, niż od czasu pobytu w seminarium. Równie i teraz jest on systematycznie uzupełniany. Jednakże obecnie ksiądz Janusz stara się kupować tylko najpotrzebniejsze książki. Często też opracowania, które uzna już za w pełni wykorzystane, przekazuje do biblioteki parafialnej, a czasem daje znajomym [Rozmowa z dn. 12 VI 2006 r.]. Zbiory księdza Janusza mają profil teologiczny, większość opracowań dotyczy biblistyki i historii Kościoła, ale są tam też książki psychologiczne.

Ks. kanonik Zdzisław Stypuła – urodził się 30 X 1940 roku w Tarnawie Dolnej. Ukończył liceum ogólnokształcące i potem wstąpił do seminarium duchownego, odbywając te studia teologiczne ogólne. W 1965 roku otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1982 roku jest proboszczem parafii MB Anielskiej w Nowym Targu. Początki swojego księgozbioru datuje na lata szkoły podstawowej. Pamięta, że w rodzinie były gromadzone książki, głównie z literatury pięknej [Rozmowa z dn. 7 XII 1999 r.]. Swoją bibliotekę wzbogacał systematycznie, od samego początku kupując publikacje związane z jego zainteresowaniami. W szkole podstawowej była to fotografia i elektronika. Okres szkoły średniej to przede wszystkim technika i chemia. Jednakże największe ilości książek kupował w czasach, kiedy był wikariuszem, natomiast obecnie te nabytki są rzadsze. Teraz jeżeli coś kupuje, to najczęściej wydawnictwa encyklopedyczne, zarówno o treści ogólnej jak i z różnych dziedzin, bowiem do dzisiaj pozostał wierny swoim zainteresowaniom sprzed lat. Tak więc,

w bibliotece księdza proboszcza, która liczy około 1000 woluminów, oprócz książek teologicznych poczesne miejsce zajmują opracowania dotyczące elektroniki, filmu, fotografii, komputerów, poradniki samochodowe, a także książki turystyczne.

Ks. Jacek Szydło – urodził się 16 I 1966 roku w Żywcu. Po szkole średniej, seminarium duchownym i studiach w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, w 1991 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1998-2003 był wikariuszem w parafii św. Katarzyny w Nowym Targu. Początki gromadzenia książek sięgają czasów szkoły podstawowej. Ponieważ w rodzinie były bogate tradycje kupowania i czytania książek, od najwcześniejszych lat miał z nimi kontakt. Jak mówi, do tej pory w domu rodziców jest licząca kilka tysięcy rodzinna biblioteka [Rozmowa z dn. 27 X 1999 r.]. On sam obecnie kupuje książki sporadycznie i tylko takie, z których korzysta, lub coś, co uzna za naprawdę interesujące, twierdząc, że „wszystko to, co ciekawe dawno już przeczytał, a jeżeli czegoś potrzebuje najczęściej znajduje w bibliotece rodzinnej" [Rozmowa z dn. 27 X 1999 r.]. Jego rozległe zainteresowania dotyczą zarówno nauk ścisłych, jak i humanistycznych. Należą do nich elektronika, matematyka, fizyka, ale te pedagogika, psychologia, prawo, oraz literatura piękna, szczególnie klasyka polska i obca.

Ks. prałat Stanisław Szyszka – urodził się 7 II 1941 roku w Spytkowicach. Ukończył liceum ogólnokształcące, a następnie wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Uzyskał magisterium z historii i otrzymał święcenia kapłańskie w 1964 roku. Od roku 1985 jest proboszczem Parafii Tatrzańskiej św. Krzyża w Zakopanem. Początki gromadzenia książek nastąpiły w latach szkoły średniej, jednak najintensywniej dało się zauważyć w czasie pobytu w seminarium. Przez wiele lat uzupełniany księgozbiór osiągnął wielkość około 1500 woluminów. W ostatnich latach 1200 woluminów przekazał ksiądz proboszcz do biblioteki parafialnej, pozostawiając sobie tylko około 200 woluminów. Są to przede wszystkim albumy malarskie, inne książki z historii sztuki, trochę historycznych i teologicznych. Obecnie ze względu na stan zdrowia i związane z tym trudności z czytaniem, nie kupuje nowych książek [Rozmowa z dn. 30 VII 1999 r.].

Ks. Maciej Ścibor – urodził się 26 XII 1970 roku w Dobczycach. Po skończeniu technikum, wstąpił do Seminarium Duchownego

w Krakowie i studiował teologię moralną w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W 1996 roku został wyświęcony na kapłana i w latach 1996-2001 był wikariuszem w parafii Przenajświętszej Trójcy w Czarnym Dunajcu. Książki zaczął gromadzić w czasie pobytu w seminarium. Wtedy były to przede wszystkim opracowania pomocne w nauce, a więc różne skrypty i książki teologiczne, oraz religijne. Już będąc księdzem nadal systematycznie powiększał swoje zbiory. W związku z pracą z dziećmi upośledzonymi umysłowo gromadził książki psychologiczne i medyczne [Rozmowa z dn. 23 VIII 1999 r.]. Jego zainteresowania czytelnicze kierują się również w stronę literatury pięknej i historii. Chociaż liczący około 500 woluminów księgozbiór ma zdecydowanie profil teologiczny, to nie brak w nim na przykład książek o tematyce górskiej, bowiem właśnie wędrówki górskie to forma wypoczynku najbardziej preferowana przez Księdza [Rozmowa z dn. 23 VIII 1999 r.].

Ks. prałat Józef Ślazyk – urodził się 18 X 1939 roku w Słopnicach. Po skończeniu szkoły średniej wstąpił do seminarium duchownego i odbywał studia teologiczne. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1964 roku. W latach 1989-2004 był proboszczem parafii NMP Królowej Polski w Miętustwie, a od roku 2004 jest rezydentem w tej parafii. Gromadzenie książek rozpoczął zanim został księdzem, a przez wszystkie lata kapłaństwa systematycznie powiększał i uzupełniał swój księgozbiór. Obecnie jego wielkość szacuje na ponad 1000 woluminów. Oprócz dzieł teologicznych, książek religijnych, opracowań metodycznych i pomocy duszpasterskich, znajdują się w nim także publikacje z historii, literatura piękna, przede wszystkim polska i obca klasyka, książki biograficzne, albumy malarskie i krajoznawcze, przewodniki turystyczne.

Ks. kanonik Wojciech Warzecha – urodził się 4 II 1960 roku w Zabrzu. Po ukończeniu technikum wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie i odbywał studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Magisterium uzyskał z teologii moralnej i 1986 roku przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1998-2001 był wikariuszem w parafii Najświętszej Rodziny w Zakopanem. Pochodzi z rodziny, w której była tradycja czytania i kupowania książek, więc swój księgozbiór gromadzi jak sam powiada „od zawsze” [Rozmowa z dn. 30 VIII 1999 r.]. Część jego znajduje się w domu rodzinnym, natomiast w parafii są te książki, które stanowią pomoc w pracy duszpa-

sterskiej i są najbardziej przydatne. Interesuje się turystyką, historią, literaturą piękną, co również jest widoczne w postaci posiadanych książek. Chętnie czyta klasykę polską i opracowania z historii Polski, których nie brak w jego bibliotece. Zdecydowana większość zbioru, liczącego według właściciela około 500 woluminów, to książki religijne, które w różnoraki sposób mogą służyć pomocą w katechizacji. Podobne przeznaczenie mają znajdujące się w tym księgozbiorze opracowania i poradniki psychologiczne.

Ks. kanonik Wojciech Wcisło – urodził się 26 III 1932 roku w Krakowie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1956 roku. Od roku 1982 jest proboszczem parafii św. Andrzeja Apostoła w Szaflarach. Książki zaczął gromadzić dopiero w czasach kapłańskich, obecnie posiada ich około 400 woluminów. Są to zarówno książki z dziedzin teologicznych i historycznych, jak i inne, wiążące się z pozateologicznymi zainteresowaniami właściciela.

Ks. Jan Wróbel – urodził się 15 III 1965 roku w Obidowej. Po ukończeniu szkoły średniej wstąpił do Seminarium Duchownego w Krakowie. Jednocześnie odbywał studia teologiczne w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1990 roku. W latach 1995-2001 był wikariuszem w parafii MB Królowej Aniołów w Białym Dunajcu. Swój księgozbiór ocenia na około 500 woluminów. Systematycznie gromadzi książki od czasów kapłańskich, chociaż twierdzi, że również wcześniej kupował książki, ale rzadko i w niewielkich ilościach. Księgozbiór ten tworzą głównie opracowania teologiczne, a także dotyczące zagadnień związanych z pracą duszpasterską.

3. Struktura ilościowa i jakościowa księgozbiorów.

Bardzo trudno jest określić precyzyjnie wielkość poszczególnych księgozbiorów duchowieństwa. Jest to związane głównie z dwoma kwestiami. Przede wszystkim księgozbiory gromadzone przez księży częstokroć nie znajdują się w całości w jednym miejscu, lecz są rozproszone. W związku z tym, że księża co jakiś czas zmieniają parafie, najczęściej tylko pewna część zbiorów znajduje się w parafii, gdzie aktualnie przebywają i sprawują swoją posługę duszpasterską. Pozostałe książki (np. te stare czy rzadko używane, uznane już za w pełni wykorzystane – są przechowywane często w domu rodzinnym).

Tak więc wielkość księgozbioru i jego struktura określona przez ich właścicieli, jest wielkością orientacyjną i w niektórych przypadkach zasadniczo różni się od ustaleń dokonanych na podstawie sporządzonych przez autorkę spisów, które również trzeba traktować jako pewne fragmenty tych księgozbiorów. Takie uściślenie jest konieczne także i z tego względu, że przy wykonywaniu poszczególnych spisów, nie zawsze było możliwe dotarcie do wszystkich książek, będących własnością danego księdza i znajdujących się w parafii. Nie można więc zakładać, że jest to kompletny obraz bibliotek duchowieństwa, ale jedynie pewna jego część. Jednakże, chcąc oddać jak najwierniej charakter księgozbiorów posiadanych przez duchownych, oprócz sporządzonych spisów, starano się uwzględnić również wszelkiego rodzaju informacje przekazane przez księży.

Jeszcze innym problemem jest niestabilność tych zbiorów. Zdarza się bowiem, że na przestrzeni kilku lat jakiś księgozbiór może zmienić swój profil i wielkość. Wielkość ta może się zarówno zwiększyć, jak i zmniejszyć. Związane jest to z tym, że bywają księża, którzy mają zwyczaj przekazywania książek Już im niepotrzebnych na przykład do bibliotek parafialnych, czy różnym znajomym. Podobnie czynią też, gdy przenoszą się do innej parafii. Zwyczaj ten jest w środowisku kapłańskim rozpowszechniony i stosowany od wielu wieków. Praktykowany był już w wieku XVI[54], czy XVII[55]. Należy również uwzględnić fakt, że często wraz z rozwojem osobowym człowieka, z biegiem lat u wielu osób może nastąpić mniej lub bardziej radykalna zmiana zainteresowań. Ma to także swoje odzwierciedlenie w posiadanych księgozbiorach, gdyż równocześnie zmieniają się preferencje, potrzeby, a tym samym wybory czytelnicze. Jednakże, podczas gdy jedni właściciele prywatnych bibliotek, wraz ze zmianą zainteresowań tylko uzupełniają już istniejące zbiory o nowe dziedziny, inni niemal zupełnie pozbywają się wcześniejszych książek, które nie wzbudzają już ich zainteresowania.

Wszystkie księgozbiory zostały podzielone na cztery grupy: małe – liczące do 200 woluminów, średnie – od 200 do 500 woluminów, znaczne – 500 do 1000 woluminów i duże – liczące ponad 1000 wo-

---

[54] Urban, Wincenty (1960). Księgozbiór ks. Sebastiana Schleupnera…, s. 106.

[55] Urban, Wincenty (1981). Księgozbiór kanonika…, s. 8; Wójcik, Walenty (1980). Ksiądz Stefan Żuchowski…, s. 166.

luminów. Podział ten oparty został na informacjach podanych przez księży w ankietach, uwzględniając całość zbiorów księży, a więc nie tylko te, które znajdują się w parafii. Z uzyskanych danych wynika, że księgozbiorów małych, a więc liczących do 200 woluminów było 5, średnich w granicach 200-500 woluminów było 8, znacznych obejmujących 500-1000 woluminów również 8, natomiast dużych, czyli zawierających ponad 1000 woluminów było 10.

Tab. 4 Księgozbiory duchowieństwa według liczby woluminów.

Lp.	Liczba woluminów	Liczba księgozbiorów
1.	Poniżej 200	5
2.	200-500	8
3.	500-1000	8
4.	Ponad 1000	10

Źródło: Badania własne.

Jak widać nie ma zdecydowanych dysproporcji pomiędzy ilościami poszczególnych wielkości księgozbiorów. Najmniej było księgozbiorów małych, do 200 woluminów, natomiast najczęściej spotykanymi okazały się nie przekraczające 1000 woluminów. Zbiory duże, zawierające ponad 1000 woluminów, w tym w dwóch przypadkach obliczone na mniej więcej ponad 2000 i około 4000 woluminów, stanowiły jedną trzecią badanych księgozbiorów. Nie można jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, co decyduje o wielkości księgozbioru danego księdza. Wpływ na to mają różne czynniki, takie, jak: wyrosłe z tradycji rodzinnej lub nabyte zamiłowanie czytania i gromadzenia książek, rodzaj i rozległość zainteresowań czytelniczych, potrzeby zawodowe, wykształcenie, wiek, możliwości finansowe czy te warunki lokalowe. Na pewno nie ma tu decydującej roli wykształcenie, gdy wszyscy księża mają wykształcenie wyższe, podobnie jak możliwości finansowe, ponieważ z wypowiedzi samych księży wynika, że każdego z nich stać na kupowanie książek. Równie wiek lub staż kapłański nie ma istotnego znaczenia, bowiem zdarzają się księgozbiory młodych księży, przewyższające swoją wielkością zbiory ich starszych kolegów. Podobnie rzecz się ma przy rozróżnieniu na poszczególne funkcje, jako że po przeprowadzonych

obliczeniach i porównaniach nie można uznać za regułę fakt, że księgozbiory proboszczów są większe niż wikariuszy, lub na odwrót.

Na podstawie badań i w oparciu o wypowiedzi księży, można stwierdzić, że głównym kryterium, stanowiącym o wielkości danego zbioru książek, jest, obok potrzeb zawodowych, indywidualne zainteresowanie księży konkretną dziedziną lub tematyką. Właśnie zainteresowania i potrzeby pogłębiania swej wiedzy wymienia Józef Pieter jako podstawowe motywy czytania[56]. Mniejszy wpływ mają tradycje rodzinne, ponieważ są księża, którzy pomimo braku takich tradycji, posiadają znaczne księgozbiory. Bowiem, obok rodziny, będącej jedną z najczęstszych i najważniejszych dróg inicjacji literackiej, nie mniej istotnymi są instytucje wychowawcze, takie, jak przedszkole, szkoła, społeczności rówieśnicze lub instytucje kultury[57]. Bardzo często i mocno podkreślanym czynnikiem decydującym o wielkości zbiorów są również warunki lokalowe. Zdecydowana większość duchownych twierdzi, że przede wszystkim brak miejsca, a także częsta zmiana miejsca zamieszkania, co jest związane z przenoszeniem księży co jakiś czas z parafii do parafii, powodują, że ich zbiory książek nie są tak duże, jak by tego chcieli.

Przechodząc do zagadnienia profilu bibliotek prywatnych duchowieństwa na Podhalu, na podstawie materiałów dotyczących 31 księgozbiorów, można powiedzieć, że wszystkie one mają zdecydowanie określony charakter, mianowicie można je uznać za biblioteki fachowe o profilu teologicznym. Jest to zrozumiałe, choćby z tego względu, że właścicielami wszystkich są osoby duchowne, a więc należące do tej samej warstwy społeczno-zawodowej. Jednakże zawartość treściowa żadnej z tych bibliotek nie ogranicza się do wyłącznie teologicznej. W każdej z nich, poza dziełami teologicznymi, literaturą religijną, publikacjami metodycznymi, pomocami duszpasterskimi, które stanowią zasadniczy trzon zbiorów, znajdują się książki z wielu innych dziedzin. Pomimo tego, że księgozbiory prywatne duchowieństwa wydają się być bardzo podobne do siebie, to jednak każdy z nich ma swoje indywidualne cechy, określające i podkreślające w jakiś sposób osobowość i indywidualizm właści-

---

[56] Pieter, Józef (1967). *Czytanie i lektura.* Katowice: Wydawnictwo Śląsk, s. 127-130.

[57] Papuzińska, Joanna (1988). *Inicjacje literackie.* Warszawa: WSiP, s. 26-27.

ciela, poprzez odzwierciedlenie jego zainteresowań, zamiłowań i upodobań czytelniczych. Dotyczy to zresztą wszelkiego rodzaju księgozbiorów prywatnych[58].

Mając do dyspozycji wykonane spisy i informacje od księży o posiadanych przez nich książkach, stwierdzono, że, pomijając książki teologiczne i religijne, które stanowią zasadniczy trzon każdego księgozbioru duchownych, w każdej z badanych bibliotek znajdują się książki z literatury pięknej polskiej i obcej. Ich ilość w poszczególnych księgozbiorach waha się od kilkunastu do kilkuset woluminów. Drugą, co do wielkości i popularności dziedzinę stanowią książki historyczne i biograficzne, które jednak nie znajdują się w każdej bibliotece, chociaż do wyjątków należą takie, gdzie ich nie ma. Następną grupą co do ilości książek znajdujących się w bibliotekach duchowieństwa są encyklopedie i słowniki. Tego typu wydawnictwa posiada niemal każdy ksiądz, chociaż ich liczba w poszczególnych zbiorach jest mniejsza niż książek poprzednich grup. Encyklopedie i słowniki zarówno ogólne, jak i tematyczne zazwyczaj nie przekraczają dziesięciu takich dzieł w danym zbiorze. Najmniej liczną grupę stanowią książki zaliczające się do nauk ścisłych, a więc matematyczne, fizyczne, chemiczne, astronomiczne, z nauk technicznych i medycznych. Można je znaleźć w niewielu zbiorach.

4. Sposoby gromadzenia i wykorzystania zbiorów.

Różne są sposoby zdobywania książek. Może to być zakup bezpośredni w księgarni lub za pośrednictwem jakiejś instytucji, (np. poprzez firmy dystrybutorskie, księgarnie wysyłkowe, Internet). Może być zakup w formie subskrypcji lub prenumeraty. Posiadaczem książki można zostać poprzez otrzymanie jej w darze lub odziedziczenie po kimś. Bywają przypadki, że właścicielem książki zostaje się w wyniku nieoddania pożyczonej właścicielowi lub wręcz kradzieży. Również książki z księgozbiorów duchowieństwa pochodzą z różnych źródeł. Najbardziej rozpowszechnionym wśród księży sposobem gromadzenia książek jest ich zakup. Z przeprowadzonych przez autorkę rozmów wynika, że dzieje się tak w przypadku wszystkich, czyli 31 badanych zbiorów, przy czym zakupy stanowią

[58] Bieńkowska, Barbara (1976). *Staropolski świat książek*. Wrocław: Ossolineum, s. 215.

około 90% każdego z nich. Są to zakupy zarówno bezpośrednie w księgarniach i hurtowniach księgarskich, jak i za pośrednictwem agencji dystrybutorskich. Najczęściej wymienianymi przez księży księgarniami, w których zaopatrują się w interesujące ich publikacje, są księgarnie katolickie, księgarnie naukowe i inne ogólne księgarnie. Głównym ośrodkiem jest Kraków, ale również np. Nowy Targ, Zakopane czy bardziej odległe od Podhala Katowice, Poznań, Częstochowa, Wrocław, Warszawa, jako że czasami są to zakupy dokonywane „przy okazji". Zdarzają się te zakupy w formie zamówień dokonywanych poprzez katalogi nowości poszczególnych wydawców, dystrybutorów, księgarń wysyłkowych, klubów książki, np. Świat Książki i Prodox. Coraz częstszą formą zakupu stosowaną przez księży, staje się te kupno książek przez Internet. Tutaj należy też dodać, że niektóre książki były kupowane w formie subskrypcji lub prenumeraty. Ten ostatni sposób jest obecnie często stosowany i bardzo rozpowszechniony przez wydawców, w odniesieniu do licznych publikacji wydawanych w postaci osobnych zeszytów. W rozmowach z księżmi na temat sposobów gromadzenia księgozbiorów, wymieniane były również zakupy książek, dokonywane za pośrednictwem seminarium. Dotyczyło to czasów kiedy byli klerykami i odnosiło się głównie do zaopatrywania się w potrzebne podręczniki.

Innym sposobem powiększania i uzupełniania zbiorów są dary. Książki otrzymywane w darze stanowią jednak niewielką część każdego z poszczególnych księgozbiorów duchownych, zazwyczaj nie wykraczają poza kilka procent. Są to głównie książki podarowane właścicielom z różnych okazji, najczęściej imienin, urodzin, uroczystości jubileuszowych i innych. Zdarzają się i tacy księża, którzy przechowują wśród swoich książek także i takie, które dostawali jako nagrody w szkole czy to średniej, czy nawet jeszcze podstawowej. Książki tego rodzaju najczęściej opatrzone są odpowiednimi dedykacjami, mówiącymi komu, przez kogo i z jakiej okazji zostały ofiarowane. Trzeba dodać, iż niemal każdy z księży bardzo sobie cenił taką formę prezentów, twierdząc, że właśnie otrzymanie książki w prezencie jest jedną z najmilszych form dostania podarunku.

Pewną odmianą darów książkowych są książki odziedziczone zarówno po członkach rodziny, jak i po innych osobach. Do takich należą zbiory, gdzie są książki odziedziczone po rodzicach, dziad-

kach, w jednym z księgozbiorów jego część stanowią książki odziedziczone po stryju, w kilku innych znajdują się książki po zmarłych księżach profesorach PAT.

Wszyscy księża zgodnie podkreślali, że książki zawsze miały i nadal mają duże znaczenie w ich życiu. Dlatego chętnie je kupują, gromadzą, przechowują. Żaden z księży nie ma zwyczaju wyrzucania książek, nawet takich, które nie są mu potrzebne. W takim wypadku najczęściej przekazują je bibliotekom parafialnym lub dają znajomym. Swoje księgozbiory wykorzystują księża w różnoraki sposób i w różnym stopniu. Zazwyczaj dzielą swoje zbiory na trzy podstawowe części: pierwsza - to książki teologiczne i religijne; druga – wszelkiego rodzaju wydawnictwa metodyczne i pomoce duszpasterskie, poradniki, informatory pomocne w wykonywaniu posługi duszpasterskiej; trzecia – zawierająca publikacje, będące wyrazem pozazawodowych zainteresowań księży.

Pierwsza grupa książek, a więc dzieła teologiczne i literatura religijna, to w dużej mierze podręczniki, z których korzystali księża będąc klerykami. Obejmuje publikacje z wszystkich działów teologii, zarówno teologii systematycznej, jak i praktycznej np. biblistykę, patrystykę, dogmatykę, historię Kościoła, prawo kanoniczne, liturgikę. Dzieła te, stale uzupełniane o nowe wydawnictwa służą dokształcaniu się, doskonaleniu i pogłębianiu wiedzy. Wykorzystywane są bardzo często w prowadzeniu katechezy w szkole i w parafii, przygotowywaniu homilii, kazań, rekolekcji.

Druga grupa, do której zaliczają się wszelkiego rodzaju wydawnictwa o charakterze metodycznym, poradnikowym i informacyjnym spełnia funkcję praktycznej pomocy w pracy księży w parafii. Tego typu publikacje są przydatne proboszczom w kierowaniu, zarządzaniu parafią i w organizacji życia parafialnego, a wikariuszom często służą praktycznymi wskazówkami w wypełnianiu obowiązków duszpasterskich. Są to m.in. poradniki metodyczne do nauki religii, poradniki homiletyczne, przepisy dotyczące sprawowania różnych nabożeństw, przepisy prawa kanonicznego, przepisy odnoszące się do prowadzenia kancelarii parafialnej, organizowania i działalności różnych grup parafialnych, itp.

Trzecią grupą książek znajdujących się w bibliotekach duchowieństwa stanowią te, które są odzwierciedleniem indywidualnych zainteresowań ich właścicieli. Tutaj właśnie dają się zauważyć naj-

większe różnice pomiędzy poszczególnymi księgozbiorami, świadczące o zróżnicowaniu lub też pewnym podobieństwie zainteresowań i związanych z nimi upodobań czytelniczych księży. Książki z tej grupy, wykorzystują księża do rozwijania i pogłębiania swoich zainteresowań, sięgają do nich w wolnych chwilach, czytanie traktują wtedy jako przyjemność i odpoczynek, aczkolwiek i ta lektura jest również wykorzystywana czy to w kazaniach, czy na katechezie.

Każdy z 31 zapytanych księży, a więc 100% właścicieli księgozbiorów stwierdził, że posiadana przez niego biblioteka jest wystarczająca na jego potrzeby. Sporadycznie i w niewielkim stopniu korzystają z innych bibliotek, najczęściej, w razie potrzeby, z bibliotek parafialnych, bibliotek szkolnych, pedagogicznych, rzadko kiedy z bibliotek publicznych. Pożyczają także książki od swoich kolegów księży i czasami od znajomych.

Natomiast na pytanie czy ktoś oprócz nich samych korzysta z ich zbiorów, 70% odparło, że tak, przy czym najczęściej są to uczniowie, koledzy, a także bliżsi znajomi. Przynajmniej połowa z pytanych księży przyznała jednak, że niechętnie pożyczają komuś swoje książki, gdyż często zdarza się, iż nie wracają one do właściciela. Kilku księży stwierdziło, że po wielu tego typu przykrych doświadczeniach, już nie pożyczają książek nikomu.

O tym, że książki posiadane przez księży nie są tylko martwym przedmiotem, ale są przez właścicieli wykorzystywane, świadczą różnego rodzaju „ślady" czytelnictwa. Są to na przykład podkreślenia i zakreślenia fragmentów tekstu, notatki i dopiski na marginesach, znaki, takie jak wykrzykniki, pytajniki, i inne mające zwrócić uwagę na dany fragment. Trafiają się kartki z notatkami włożone do książki, zakładki, czy zagięte kartki zaznaczające czytany tekst. Wszystko to jest dowodem na zaangażowaną postawę czytającego, czasami krytyczny lub polemiczny stosunek do zawartych w dziele treści. Jak zauważa Barbara Bieńkowska „bogactwo not marginalnych, […] z każdej kolekcji czyni fresk o wielu pokładach znaczeniowych – samoistny i niczym nie zastąpiony portret intelektualny i emocjonalny właściciela"[59].

Grupa 31 kapłanów reprezentujących duchowieństwo podhalańskie, których księgozbiory były badane, była zróżnicowana pod

[59] Tamże, s. 215.

względem wieku i sprawowanych funkcji. Księży poniżej 40 lat było 9, w przedziale 41-50 lat było ich 7, pomiędzy 51-60 lat 5, liczących 61-70 lat było 9, a 1 osoba była w wieku powyżej 70 lat. W grupie tej znalazło się 11 proboszczów, 15 wikariuszy oraz 5 kapłanów pełniących inne funkcje. Zarówno wiek, jak i sprawowane funkcje, czy zajmowane stanowisko, nie miały istotnego wpływu na wielkość posiadanego księgozbioru, natomiast najczęściej liczebność zbiorów determinowana była przez warunki lokalowe i dosyć częste zmiany zamieszkania. Z pośród badanych księgozbiorów najwięcej, bo 10 było dużych, liczących ponad 1000 woluminów. Po 8 było księgozbiorów znacznych, obejmujących 500-1000 woluminów i średnich, w granicach 200-500 woluminów. Najmniejszą ilość 5 księgozbiorów stanowiły małe, liczące do 200 woluminów. W każdym przypadku, motywem gromadzenia książek i czytania, była potrzeba pogłębiania wiedzy i indywidualne zainteresowania pozazawodowe, pewną rolę odgrywały te tradycje rodzinne i obcowanie z książkami od dzieciństwa.

Na podstawie analizy jakościowej można stwierdzić, że księgozbiory kapłanów należą do kategorii zbiorów fachowych, o wyraźnie zaznaczonym profilu teologicznym. Książki pochodzą z różnych źródeł, w 90% każdego ze zbiorów są to zakupy, ale trafiają się te dary, czy książki odziedziczone po rodzinie lub np. profesorach PAT. Swoje księgozbiory wykorzystują kapłani przede wszystkim w pracy duszpasterskiej, ale wiele książek jest dla nich źródłem zdobywania i pogłębiania wiedzy, zaspokajaniem zainteresowań związanych z jakąś dziedziną nauki lub konkretnym zagadnieniem, wreszcie książki stanowią częstą formę wypoczynku.

Następny rozdział stanowiący analizę tematyczną księgozbiorów, przeprowadzoną w ujęciu całościowym, w podziale na poszczególne dziedziny wiedzy, zostanie wydrukowany w kolejnym numerze *Biuletynu.*